ศิลปากร

นิตยสารรายสองเดือนของกรมศิลปากร

ปีที่ ๑๔ เล่ม ๑ พฤษภาคม 14 ก พ.ศ. ๒๕๑๓

๑๔ ๑

สารบาญ

ปีที่ ๑๔ เล่ม ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓

๑. สาส์นสมเด็จ ... ... สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศ ฯ
... ... และสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรง ฯ หน้า ๑
๒. เจ้าพระยายมราช เสนาบดีมหาดไทย ตรวจราชการ
หัวเมืองภาคเหนือ ... ... กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ,, ๒๑
๓. **Excavations at Chansen, 1968 — 1969**
... ... Bennet Bronson and George F. Dales ,, ๔๑
การขุดค้นที่จันเสน พ.ศ. ๒๕๑๑ – ๒๕๑๒ ... ... ศิวะลีย์ ภู่เพ็ชร์ แปล ,, ๕๕
๔. หอจดหมายเหตุแห่งชาติของประเทศมาเลเซีย
... ... ชูศรี สวัสดิสงคราม แปลและเรียบเรียง ,, ๖๘
๕. คำอ่านศิลาจารึก อักษรไทยเหนือและภาษาไทย ได้มาจากวัดใต้เทิง
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ... ... ประสาร บุญประคอง และเทิม มีเต็ม ,, ๗๘
๖. ประติมากรรมขอม ... ... ศาสตราจารย์ จอง บัวเซอลีเย่
... ... ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงเรียบเรียง ,, ๘๓
๗. ข่าวสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ... ... ,, ๙๐

SILPĀKOṆ

Vol. 14 **May, 1970** **No. 1**

CONTENTS

1. **"San Somdet" (Letters Between Their Late Royal Highnesses**
Prince Naris and Prince Damrong) Page 1

2. **Report on the Official Inspection in Northern Provinces of Chao Phraya Yomraj, Minister of Interior**
by National Archives Division, Department of Fine Arts ,, 21

3. **Excavations at Chansen, 1968—1969**
by Bennet Bronson and George F. Dales ,, 41
Translated by Sivali Phoopet ,, 59

4. **The National Archives of Malaysia**
Translated and Compiled by Choosri Swasdisongkram ,, 68

5. **Reading and Explanation of Thai Inscription in Northern Thai Characters, from Wat Tai Toeng, Amphoe Muang, Changwat Ubon Ratchathani**
by Prasarn Boonprakong and Toem Mitem ,, 78

6. **Khom Sculpture**
by Professor Jean Boisselier
Translated and Compiled by Professor M.C. Subhadradis Diskul ,, 83

7. **News from Icom** ,, 90

คำอ่านศิลาจารึก
อักษรไทยเหนือ และภาษาไทย

ได้มาจากวัดใต้เทิง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พระศรีจันทราคุณ เจ้าอาวาส มอบให้กรมศิลปากร ในคราวที่อธิบดีกรมศิลปากร (นายธนิต อยู่โพธิ์) กับคณะเดินทางไปตรวจราชการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ เพื่อให้เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ปัจจุบันศิลาจารึกอยู่ที่แผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก กองหอสมุดแห่งชาติกรมศิลปากร

เนื้อวัตถุจารึกเป็นหินทราย สีแดง

วัดส่วนกว้าง ๖๗ ซม. ส่วนสูง ๘๒ ซม. ส่วนหนา ๗ ซม. มีอักษร ๑๙ บรรทัด

นายประสาร บุญประคอง
นายเทิม มีเต็ม } อ่าน

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ให้คำปรึกษาและตรวจแก้

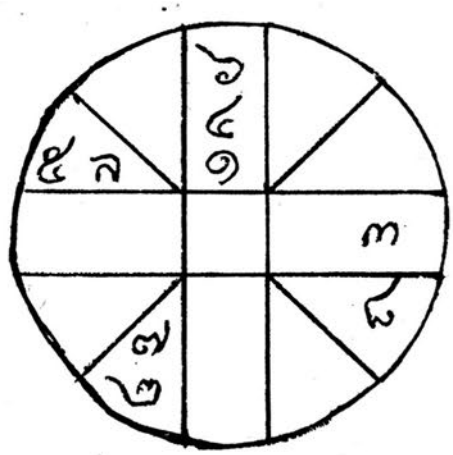

๔๓๗๕๙๘ หรคุณดังนี้

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑. ๐ ๆ สุพฺรหฺมสตฺวจุพสงฺคฺราษราชาไท พนัรอย ๙๖ ตวัปลีกาบชงาเซิน ๓ แรมคำนึงวนั ๕ ชื	๐ ๆ สุพรหมมัสดุ จุลศักราชราชาได้ ๑๑๙๖(๑)ตัว ปีกาบสง้า(๒)เดือน ๓(๓) แรมค่ำหนึ่ง วัน ๕ ชื่อ

ศิลาจารึก วัดใต้เทิง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
พระศรีจันทราคุณ เจ้าอาวาส มอบให้กรมศิลปากร
เมื่อ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๒. รวายไจอนัปรกอบฑวยกฺขตตเริก ถึกหนวยชือวาอเสฺลลุสิงในอนัสรถิฑ อยูในกรกฑนราษีมีมะหาราชะคู	ระวายไจ้ (๔) อันประกอบด้วยนักขัตตฤกษ์ ถึกหน่วย ชื่อว่าอเสล ลุกสิงห์ ในอันสถิตย์ อยู่ในกรกฎ ณ ราศี มีมหาราชครู
๓. ปุสสีตธมฺมวงสาฑวยอนัมีไจปรเสิฑโส- พาปมีไจอนัสลาษฑวยกุสนปราถนา ขไหไฑยงัอรหนตผนรยานไนอ	ปุสสีตธรรมวงศา ด้วยอันมีใจประเสริฐโส ภาพมีใจอันสลาด(๕) ด้วยกุศล ปรารถนา ขอให้ได้ยังอรหันตผลญาณ ในอ–
๔. นาคฑตการเบิงหนาในสำนกัพระอะริยะ เมตเตยะเจาโพทธิสฑัคำมกัคำปราถนา ยาคาฑยาคา	นาคตกาลเบื้องหน้า ในสำนักพระอริย– เมตไตรยเจ้าโพธิสัตว์ คำมักคำปรารถนา อย่าคลาดอย่าคลา
๕. คำขาเฑินปรกาน ๑ โสมเฑฑอคฺควัร- ราชคูเจาตนเปนเคาในพุสสอรอารามมี ไจบานบ่หนั จึงไฑสางตู ๔ หนวยฑวย ลายลฑนำจุนเจือเปนลายเคือกยวกอฑ	ก็ขาเทอญ ประการหนึ่ง สมเด็จอรรควร ราชครูเจ้าตน เป็นเค้าในพุสสอรอาราม มี ใจบานบ่หัน จึงได้สร้างตู้ ๔ หน่วย ด้วย ลายรดน้ำจุนเจือเป็นลายเครือเกี้ยวกอด
๖. สบสอฑแสวสนกนั มีรูปสพพสิงตาง ๆ อนั สพพชางหาัริทธะนาอนัเปนลาย คำ สา ชาวกาสิกะลาษอนัคนผูสลาฑหาัควร	สบสอดแส้วสนกัน มีรูปสรรพสิงต่าง ๆ อันสรรพช่างหากริทธนา(๖) อันเป็นลายคำ สาชาวกาสิกราช อันคนผู้สลาด หากควร
๗. นอมนบชะกานไนวตัถุทานอนัยิง จิงไฑ ชีวามญสาอนัเตมไปฑวยบีตตกาทุก หนวยปรกาน ๑ มหาอคฺควัรราชะคลู เจากบัทงัอนฺเต	น้อมนมัสการในวัตถุทานอันยิง จึงได้ ชื่อว่ามัญสา อันเต็มไปด้วยบีตตกาทุก หน่วย ประการหนึ่ง มหาอรรควรราชครู เจ้ากับทั้งอันเต –
๘. วาสิฑพอมกนัมกัชวยคำชูยงัพรสาสฺสนา พระพุทธเจ้าตาบตำเทา ๕ พนัวสฺสาซำมี ใจเจตตนาไนพรหีไวบ่ขาฑจึงไฑสาง พรธาฑ	วาสิก พร้อมกันมักช่วยค้ำชูยังพระศาสนา พระพุทธเจ้าตราบต่อเท่า ๕๐๐๐ วัสสา ซ้ำมี ใจเจตนาในพระห้อ(๗) ไว้บ่ขาด จึงได้สร้าง พระธาตุ
๙. เจฑีขไหเปนบุญราสีเมือพายหนายา คาฑยาคาเพิอไหเปนทีสกฺการะบูชาแกคน แล(เท) พยฑาทลาัคืนเค้าทุกคำเชาวนั	เจดีย์ให้เป็นบุญราศีเมือ(๘) ภายหน้า อย่า- คลาดอย่าคลา เพื่อให้เป็นที่สักการบูชาแก่คน และเทพยาดาทล้า(๙) คืนเค้าทุกค่ำเช้าวันคืน

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑๐. คำขาเทินปรกาน ๑ อคฺควรราชะคลูตน วิเสฑฑวยปญาจิงไหชางริจจนายงรูป นิทานทสฺสชาฑกมีเตมิยชาฑก	ก็ขาเทอญ ประการหนึ่ง อรรควรราชครูตน วิเศษด้วยปัญญา จึงให้ช่างริจจนายังรูป นิทานทสชาดก มีเตมิยชาดก
๑๑. เปนทีสุฑกบังรูปมนุสสมานพมอนั ไฑกทำไจบาปขาฑสายไฑไปสูจตุรา บายทง ๔ อนันตนจาทีโพนสินกบังรูป พฺรยา	เป็นที่สุดกับทั้งรูปมนุษยมารพรหม อัน ได้กระทำใจบาปขาดสาย ได้ไปสู่จตุรา บายทั้ง ๔ อันตนจากที่โพ้นสิ้นกัป ทั้งรูป พระยา
๑๒. มานตนไจบาปมกไคมายาฑเอายง แทนแกวแหงสพพญุตนเปนคูแกโลก นำสฑไหพนจาโอคฆสงสานบ่นานทำไฑ นางทำณี	มารตนใจบาป มักไคร่มายาทเอายัง แท่นแก้วแห่งสัพพัญญุตนเป็นครูคแก่โลก นำสัตว์ให้พ้นจากโอฆสงสารบ่นาน (๑๐) ธได้ นางธรณี
๑๓. ผูสลาฑฑวยที่ปพะจกขุยานจงออมาแต ทรณีพีนแทนแกวจิงพนขายแลว นม-ชชะกานขชำระมานผูสาโหฑฑวยนำ ทกฺขิณ	ผู้สลาดด้วยทิพพจักขุญาณ จงออกมาแต่ ธรณีพื้นแท่นแก้ว จึงพ้นข่าย แล้วนมั— สการ ขอชำระมารผู้สาโหดด้วยน้ำ ทักขิณ
๑๔. โนเลฑอันพระองวิเสฑหา ไฑหลังลง เหนือเกฑเกสือนนางทำรณีหา ไฑรบ์ไว อนันพระแกนไท	โนเลศ อันพระองค์วิเศษหากได้หลั่งลง เหนือเกศเกษี อันนางธรณีหากได้รับไว้ อันพระแก่นไท
๑๕. หา ไฑสางโพทธิสมพพานสงสกาลอนั นานมีปรหมานวาไฑ ๔ อสงไขยแสน มหากปตงแตไฑรทุธพรยา	หากได้สร้างโพธิสมภารสังสการ อัน นานมีประมาณว่าได้ ๔ อสงไขยแสน มหากัปป์ตั้งแต่ได้ลัทธพยา—
๑๖. กอรมาบำขาฑตาบตำเทาไฑเปนเจาสีธาตุ ราฑชชะกูมมานนางทำรณีมีใจหานแกว กาจิงรีฑนำผมไหมานผูนำ	กรณ์มาบ่ขาด ตราบต่อเท่าได้เป็นเจ้าสิทธารถ ราชกุมาร นางธรณีมีใจหาญแกล้ว กล้าจึงรีดน้ำผมให้มาร ผู้นำ
๑๗. ไหไหลพฑักะจฑักะจายไปสูที ..... อนันเปนทีอยูในชนัฟาปรนิมมิตตวสสวตี ฑวยบารมีพุทธคุนเจาต	ให้ไหลพัดกระจัดกระจายไปสู่ที่ ..... อันเป็นที่อยู่ในชั้นฟ้าปรนิมมิตตวัสสวตี ด้วยบารมีพุทธคุณเจ้า ต—

คำจารึก	คำอ่านปัจจุบัน
๑๘. าปตำเทาพรอนัสะเฑัฑเขาสูนิรพพาน อำรหตฺตมคฺคยาน ปจโยโหตุนิจฺจทุวำทุวำ	ราบต่อเท่าพระอันเสด็จเข้าสู่นิรพาน อรหัตตมัคคญาณ ปจฺจโย โหตุ นิจฺจำ ทุวำ ทุวำ
๑๙. ทานหวเจาคูแกวกบี่เณนพุทธาเปนผู ขยนแล ฯ	ท่านหัวเจ้าครูแก้วกับเณรพุทธาเป็นผู้ เขียนแล ฯ

อธิบายคำ

(๑) ๑๑๙๖ เป็นจุลศักราช = พุทธศักราช ๒๓๗๗

(๒) บีกาบสง้า คือ กาบ=เอกศกของไทยภาคเหนือ ตรงกับฉศกของไทยภาคใต้ เพราะวิธีนับศกของไทยภาคเหนือน้อยกว่าไทยภาคใต้ ๕ ปี เช่น ๖ (หรือฉศก) ของไทยภาคใต้ = ๑ (หรือเอกศก) ของไทยภาคเหนือเพราะฉะนั้น จ.ศ. ๑๑๙๖ ในจารึกหลักนี้ ไทยภาคเหนือจึงอ่านว่า "กาบ–เอกศก" สง้า = บีมะเมีย กาบสง้า = บีมะเมียเอกศกของไทยภาคเหนือ แต่ตรงกับบีมะเมียฉศกของไทยภาคใต้

(๓) เดือน ๓ = เดือนอ้ายของไทยภาคใต้

(๔) ระวายไจ้ คือ เป็นชื่อวันของไทยชนิดหนึ่ง

(๕) สลาด = ฉลาด

(๖) ริทธนา = การเขียน, ตกแต่ง

(๗) ห้ือ = ให้

(๘) เมือ = ไป

(๙) ทล้า = ทั้งหลาย

(๑๐) ธ = พระองค์, ท่าน